

Alavuden varhaiskasvatus- suunnitelma 2022

Sisällysluettelo

1. Varhaiskasvatussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen	3
2. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	4
3. Varhaiskasvatuksen järjestäminen ja toimintamuodot	6
4. Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua	10
5. Arvoperusta	11
6. Oppimiskäsitys	14
7. Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus	15
8. Laaja-alainen osaaminen	17
9. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet	21
10. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt	25
11. Yhteistyö varhaiskasvatuksessa	26
12. Pedagogisen toiminnan viitekehys	28
13. Pedagoginen dokumentointi	29
14. Monipuoliset työtavat	30
15. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä	31
16. Oppimisen alueet	32
16.1. Kielten rikas maailma	32
16.2. Ilmaisun monet muodot	34
16.3. Minä ja meidän yhteisömme	34
16.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni	35
16.5. Kasvan, liikun ja kehityn	38
17. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia	39
18. Lapsen tuki	40
18.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut	40
18.2. Yhteistyö (lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden) tuen aikana	42
18.3. Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	43
18.4. Lapsen tuen arviointi	46
18.5. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana	47
18.6. Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista	49
19. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa	51

1. Varhaiskasvatussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista.

Alavuden varhaiskasvatussuunnitelma kattaa kaikki varhaiskasvatuksen toimintamuodot, perhepäivähoidosta päiväkodeissa järjestettävään varhaiskasvatukseen. Niissä kohdissa, missä varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee eroavaisuuksia toimintamuotojen välillä, se mainitaan erikseen. Alavudella on satunnaisesti lyhytaikaisia yksityisiä perhepäivähoitajia Kelan yksityisen hoidon tuella. Muuta yksityistä varhaiskasvatusta ei ole kunnassamme tällä hetkellä tarjolla.

Varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti. Suunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon paikalliset erityispiirteet (mm. pinta-alaltaan laaja kunta, aktiiviset sivukylät, julkisen liikenteen vähyyks, vahva yrittäjyys), lasten tarpeet sekä varhaiskasvatusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset. Paikallinen suunnitelma tarkentaa valtakunnallisia perusteita, mutta se ei voi sulkea pois mitään lain, asetuksen tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämää tavoitetta tai sisältöä.

Varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa otettiin huomioon seuraavat asiat:

- valtakunnallinen lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE)
- paikalliset lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat esim. romanityö
- esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmat
- perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Alavuden kaupungin kotouttamisohjelman
- varhaiskasvatuksen yksiköiden erityispiirteet
- yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma

Alavuden varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa varten on perustettu työryhmä, jossa on edustus jokaisesta päiväkodista eri ammattiryhmät huomioiden, hallinnosta sekä perhepäivähoidosta. Jokainen perhepäivähoitaja mieltii varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin liittyviä kysymyksiä omissa tiimeissään. Vanhemmille on tehty arvokysely ja he osallistuivat myös paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa kommentoimalla. Lasten mielipiteet ja toiveet kartoitettiin esim. havainnoimalla ja keskustelemalla ja ne huomioitiin suunnitelmassa.

Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa on tehty yhteistyötä kunnan eri hallinnonalojen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Lapsen kasvun ja oppimisen polun jatkuvuuden ja eheyden turvaamiseksi esi- ja perusopetuksen edustajat osallistu-

vat varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Lisäksi Alavuden seurakunta sekä MLL:n paikallisosastojen edustajat vaikuttivat kommentoimalla suunnitelmaa.

Alavuden kaupungin esiopetussuunnitelma on laadittu 2016 ja sitä noudatetaan varhaiskasvatuksen esiopetuksessa. Alavuden varhaiskasvatussuunnitelma on elävä asiakirja, jota arvioidaan kokemuksen ja saadun palautteen pohjalta. Varhaiskasvatusjohtaja kokoaa tarvittaessa työryhmän päivittämään paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman.

2. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaan. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Inklusiivisuus näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa ja lapsen tuen järjestämisessä.

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatusturva lain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana tulee olla lapsen etu ja tarpeet. Suunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan henkilöstön pedagogiselle toiminnalle. Ne kuvaavat sitä, miten pedagogisella toiminnalla ja oppimisympäristöllä tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Tavoitteita asetettaessa otetaan huomioon myös huoltajan ja mahdollisesti muiden asiantuntijoiden näkemykset lapsen hyvinvoinnista, kehityksestä, oppimisesta ja tuen tarpeista.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeä tuntee lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä tarpeet. Myös lapsen mielipide ja toiveet tulee selvittää ja huomioida. Suunnitelmaa laadittaessa huomioidaan myös lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta sekä pedagogiset dokumentoinnit ja mahdollinen aiempi varhaiskasvatussuunnitelma. On tärkeää, että lapsen huoltajan ja henkilöstön havainnot ja näkemykset lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta otetaan huomioon lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan lapsen aloitettua päiväkodissa tai perhepäivähoidossa viimeistään kolmen kuukauden kuluttua hoidon alkamisesta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta ja toteutumisen arvioinnista päiväkodeissa vastaa henkilö, jolla on varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Päiväkodeissa tiimit keskustelevat lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyvät asiat, jonka pohjalta varhaiskasvatuksen henkilöstö valmistelee ja käy keskustelut yhdessä huoltajien kanssa. Perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdessä käytetään aluepäällikön asiantuntijuutta mahdollisimman monipuolisen näkökulman saami-

seksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen osallistuvat tarpeen mukaan lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat tai muut tarvittavat tahot. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä ja se arkistoidaan pysyvästi.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tulee sisältää seuraavat asiat:

- lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, lapsen kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet
- lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi sekä toteutumisen arviointi
- lapsen mahdollisesti tarvitsema tuki
- mahdollinen suunnitelma lääkehoidosta
- tiedonsiirtoluvat lapsen asioissa
- lasten, henkilöstön ja huoltajien yhdessä sopimat asiat
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet muut mahdolliset asiantuntijat
- tieto siitä, milloin suunnitelma on laadittu ja tarkistettu ja milloin suunnitelma tarkistetaan seuraavan kerran.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on toiminnan ja arvioinnin väline. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurien kehittämisessä. Suunnitelmaan kirjattujen toiminnallisten tavoitteiden ja menetelmien toteutumista, vaikutusta lapsen kehitykseen ja oppimiseen, niiden riittävyttä ja tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan arjessa säännöllisesti ja tarkistetaan viimeistään vuoden kuluttua sen laatimisesta ja aina tuen tarpeen muuttuessa. Arvioinnin yhteydessä toiminnalle asetetaan uudet tavoitteet, joita jälleen tarkistellaan viimeistään vuoden kuluttua.

*Tänään hoidossa leivottiin
pullaukkoja.*

Poika 3½ v.

*Metsässä on kiva
tehdä marjoja.*

Poika 6 v.

3. Varhaiskasvatuksen järjestäminen ja toimintamuodot

Varhaiskasvatuslaki määrittelee kunnan velvollisuuden järjestää varhaiskasvatusta siinä määrin ja sellaisissa toimintamuodoissa kuin kunnassa on tarvetta. Palveluohjausta ja neuvontaa huoltajille on saatavilla Alavudella varhaiskasvatustoimistossa. Huoltaja päättää lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen aluepäällikön kanssa yhdessä mietitään lapselle ja perheelle sopivin varhaiskasvatuspalvelu.

Lapselle pystytään osoittamaan paikka varhaiskasvatuksesta lakisäätöisessä ajassa tai jopa nopeammin. Vanhempien toiveet ja lapsen tarpeet otetaan huomioon ja vaihtoehtoista keskustellaan perhekohtaisesti.

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada tukea, riippumatta varhaiskasvatuksen järjestäjästä (kunta tai yksityinen). Varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inklusioperiaatteiden mukaisesti, jolloin kaikilla lapsilla on oikeus osallistua yhdessä varhaiskasvatukseen esimerkiksi tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta riippumatta.

Alavudella varhaiskasvatusta järjestetään perhepäivähoidossa ja päiväkodeissa. Perhepäivähoito on pienessä ryhmässä toteutettavaa varhaiskasvatusta, jota voidaan järjestää yhden tai kahden hoitajan sekä erityistapauksessa kolmen hoitajan yhteisesti toteuttamana varhaiskasvatuksena.

Perhepäivähoitajat vastaavat oman ryhmänsä toiminnasta. Pedagoginen johtaminen ja toiminnan ohjaus tukee perhepäivähoitajien tavoitteellista toiminnan suunnittelua ja toteuttamista.

Päiväkotien toiminnasta vastaa päiväkodinjohtaja, jonka alaisuudessa on useampi päiväkotikoti. Päiväkodin lapsiryhmät voidaan muodostaa eri tavoin ottaen huomioon esimerkiksi lasten ikä, sisarusuhteet tai tuen tarve. Ryhmien tulee olla pedagogisesti tarkoituksenmukaisia ja niiden muodostamisessa noudatetaan henkilöstön mitoitus- ja ryhmien enimmäiskokoon sekä tukeen liittyviä säännöksiä. Päiväkodissa kokonaisvastuu lapsiryhmän pedagogiikasta, toiminnan suunnittelusta, toiminnan suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden toteutumisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä on varhaiskasvatuksen opettajalla. Alavudella vuorohoito on keskitetty kokonaan tiettyihin päiväkoteihin, joissa tarjotaan varhaiskasvatusta iltaisin, viikonloppuisin ja öisin. Vuorohoidossa lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen on usein epäsäännöllistä, joka huomioidaan pedagogisen toiminnan ja lapselle annettavan tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Alavuden kaupungissa ei ole vaihtoehtoisia pedagogiikkaa tarjoavia varhaiskasvatusmuotoja tällä hetkellä.

Alavudella perhepäivähoidon lasten varahoito on määritelty pääsääntöisesti päiväkoteihin. Varhaiskasvatusmuotojen välistä yhteistyötä toteutetaan Alavudella mm. päiväkodit tarjoavat tiloja perhepäivähoidon käyttöön esim. jumppaan, valokuvaus. Varhaiskasvatuksen henkilöstö työskentelee tarvittaessa muissa varhaiskasvatuksen toimintamuodoissa. Yhteistyö lisää lapsen etua etenkin siirtymätilanteissa toimintamuodosta toiseen. Varhaiskasvatuksessa on käytössä yhteisiä materiaaleja, jotka kiertävät toimintamuodosta toiseen.

Alavudella järjestetään koulutusta vuosittain yhdessä koko varhaiskasvatuksen henkilökunnalle sekä erilaisia tapahtumia lapsille. Alavudella on varhaiskasvatuksen erityisopettajat (veo:t), jotka toimivat kasvattajien ja perheiden tukena lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvissä asioissa.

*Ja lapset ei jää yksin,
ku joku toinen täti menee
kouluun niin tulee toinen tilalle.*

Tyttö 5 v.

Päiväkodissa on kiva olla.

Poika 5 v.

Varhaiskasvatustilain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on

1. edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
2. tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti;
3. toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
4. varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatus- ympäristö;
5. turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
6. antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
7. tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmetyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
8. kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
9. varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
10. toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Varhaiskasvatuksen tavoitteet toteutuvat eri toimintamuodoissa oppimisympäristöjen tarjoamien mahdollisuuksien mukaan esim. ryhmäkoko, henkilöstörakenne. Myös tuen antamisen mahdollisuudet vaihtelevat. Oppimisympäristön tulee olla kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys. Päiväkotien oppimisympäristöt ovat asianmukaiset ja lasten toimintaa varten rakennettuja, huomioiden leikki- ja pienryhmätoiminta. Perhepäivähoidon oppimisympäristö on kodinomaisempi.

Varhaiskasvatuksessa painotetaan liikunnan merkitystä arjen kaikissa tilanteissa suosituksia mukailen esim. Liikkuva varhaiskasvatus- ohjelma (Alavudella lasten liikuttamista on tuettu Avin rahoittamien hankkeiden avulla esim. palkattu liikuntakoordinaattori) sekä metsätoiminnalla (Luonto lisää liikettä - hanke). Ruokailu järjestetään tarkoituksenmukaisesti ja lapsia ohjataan yksilöllisyys, kehitysvaihe ja osallisuus huomioiden. Lapsille tarjotaan täysipainoista ravintoa (Terveyttä ja iloa ruoasta – varhaiskasvatuksen ruokailusuositus, THL). Varhaiskasvatus on uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton, joka huomioidaan toimintaa suunniteltaessa. Varhaiskasvatusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Alavuden päiväkodeissa noudatetaan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettuja säädöksiä ja mitoituksia. Perhepäivähoidossa hoitajilla on vähintään perhepäivähoitajan ammattitutkinto. Varhaiskasvatuksessa toimitaan lain asettamien säännösten mukaan, mm. työsuojelussa, turvallisuudessa sekä salassapidossa. Lapsia suojataan väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä suunnitelmallisen ennaltaehkäisemisen sekä välittömän puuttumisen mallin avulla (Hyvien vuorovaikutus- ja kaveritaitojen vahvistaminen Alavuden varhaiskasvatuksessa). Varhaiskasvatus tekee monimuotoista yhteistyötä opetuksen, liikunnan ja kulttuurin, sosiaalihuollon, lastensuojelun, lastenneuvolatoiminnan ja muun terveydenhuollon tahojen kanssa. Varhaiskasvatuksen henkilöstöä velvoittavat myös säännökset, jotka koskevat sosiaali- huoltopalveluihin ohjaamista ja lastensuojeluilmoituksen tekemistä.

*Ulkona on kiva
keinua.*

Poika 4 v.

4. Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Varhaiskasvatus on tärkeä osa lapsen kasvun ja oppimisen polkua. Varhaiskasvatus luo perustaa elinikäiselle oppimiselle. Alavudella korostetaan pehmeää hoidon aloitusta. Lapsella ja vanhemmillä on mahdollisuus tutustua tulevaan kasvattajaan ensimmäistä kertaa heidän omassa tutussa ympäristössä esim. lapsen omassa kodissa. Perheen ja kasvattajan avoin, arvostava ja tasavertainen kohtaaminen luo perustan luottamukselliselle yhteistyölle lapsen koko varhaiskasvatuksen ajaksi.

Säännöllinen yhteistyö on oleellista, jotta perheiden ja henkilöstön yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden ja tuo lapsen elämään jatkuvuutta ja turvallisuutta.

Lapsuuden merkityksen ymmärtäminen sekä tietämys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta ovat pedagogisen toiminnan perustaa. Yhtä tärkeää on tuntee jokainen lapsi ja ottaa huomioon hänen yksilöllinen kehityksensä.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Lasten hyvinvoinnin sekä kehityksen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi myös siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan. Siirtymävaiheissa tehdään huoltajan kanssa yhteistyötä lapsen edun mukaisesti.

Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen aikana koottuja dokumentteja, joissa kuvataan lapsen kehitystä ja oppimista, sekä lapselle laadittua varhaiskasvatus- suunnitelmaa. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säädöksiä.

Tiedonsiirrosta huolehditaan lapsen varhaiskasvatuksen aikana seuraavasti:

- lupa tiedonsiirtoon kysytään huoltajilta lapsen varhaiskasvatussuhteen alussa täytettävissä lomakkeissa
- pidetään Päikky-järjestelmässä lapsen ja huoltajien tiedot ajantasaisena
- hoitopaikan vaihtuessa tai esiopetukseen siirtymisessä, lapsen varhaiskasvatussuunnitelma arvioidaan ja tarkistetaan sekä siirretään tulevaan varhaiskasvatuspaikkaan
- varhaiskasvatuksessa tapahtuvan esiopetuksen oppimissuunnitelma (Leops) tehdään Wilmaan (sähköinen yhteydenpitoväline kodin, esi- ja perusopetuksen välillä), josta se siirtyy luontevasti perusopetukseen
- opetuspäällikkö organisoii tiedonsiirrot koulun esiopetukseen tai perusopetukseen siirtyvistä lapsista yhteistyössä veojen ja varhaiskasvatuksen opettajien kanssa

5. Arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjäntäkielto.

Lapsuuden ainutlaatuisuus

Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää sitä.

Ihmisenä kasvaminen

Varhaiskasvatus henkilöstö tukee lapsen kasvua ihmisyyteen, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseeseen, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein.

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus:

- turvalliseen ympäristöön
- ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan
- tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on
- hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen
- leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan
- rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti
- yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen
- saada riittävää ja oikea-aikaista tukea varhaiskasvatuksessa
- saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja
- kokeilla ja opetella uusia asioita.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja kunnioittavassa ja moninaisuutta arvostavassa ilmapiirissä. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Perheiden monimuotoisuus

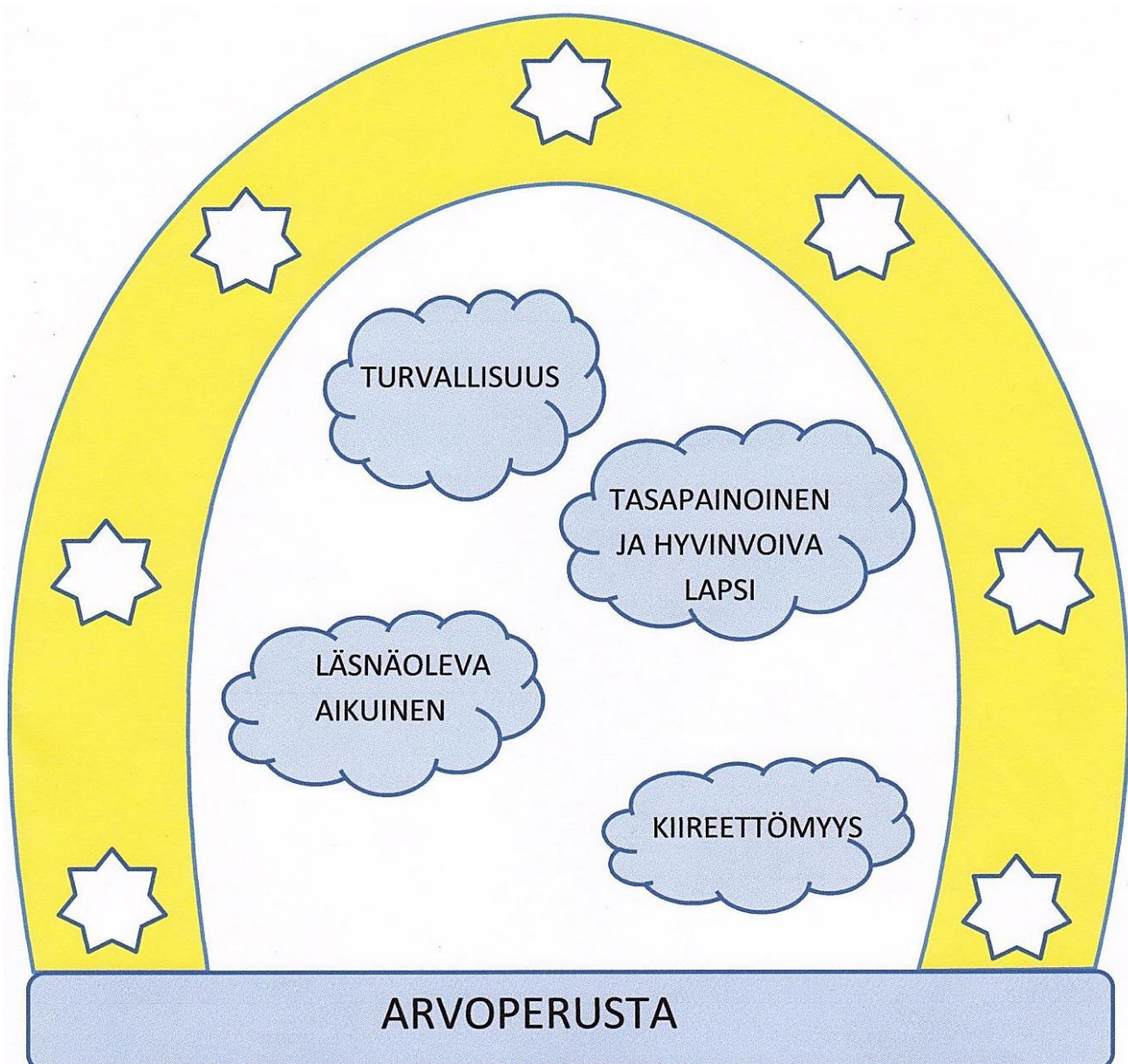
Avoin ja ammatillinen suhtautuminen on edellytys hyvälle kasvatusyhteistyölle. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita.

Alavudella varhaiskasvatuksen arvot

Arvoja kyseltiin asiakastytyväisyyskyselyn yhteydessä vanhemmilta. Henkilöstö pohti arvoja omis- sa työtimeissään. Tärkeimmiksi arvoiksi nousivat: tasapainoinen ja hyvinvoiva lapsi, turvallisuus, kasvattajan aito läsnäolo sekä arjen kiireettömyys.

Läsnäoleva aikuinen

- lämmin vuorovaikutus aikuisen ja lapsen välillä
- lapsen aito kuuntelu

Kiireettömyys

- aikaa ja syliä
- lapsen huomioiminen yksilönä
- selkeä, suunniteltu, joustava ja rauhallinen päivärhythmi ja oppimisympäristö
- pienryhmä- ja leikkialue toiminta

Turvallisuus

- tilat, välineet, toimintatavat, yhteisöllisyys
- koulutettu ja ammattitaitoinen henkilöstö
- kiusaamisen ennaltaehkäisy
- huoltajien osallisuus
- kunnioittava sekä luottamuksellinen yhteistyö

Tasapainoinen ja hyvinvoiva lapsi

- Rajat, Rakkaus, Rauha, Ruoka ja Raitis ilma (= viiden R-sääntö)
- lepo ja arkirutiinit
- hyväksyvä ja salliva ilmapiiri, vuorovaikutus ja tunteiden ilmaisu
- tasavertaisuus
- leikin arvostaminen
- lapsen osallisuus
- oikeus saada riittävää ja oikea-aikaista tukea

6. Oppimiskäsitys

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Oppimista tapahtuu muun muassa lasten havainnoissa ja tarkkaillen ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapset oppivat myös leikkien, liikuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuritaustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasten tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjausta ja tukea. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.

Leikki on varhaiskasvatukseenikäisten lasten oppimiselle merkityksellistä. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

Täälön kiva piirtää.

Tyttö 5 v.

*Mä leikin kavereiden
kans melkein aina!*

Poika 5 v.

7. Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa pedagogiikka perustuu määriteltyyn arvoperustaan, käsitteeseen lapsesta, lapsuudesta sekä oppimisesta. Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatustieteeseen perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Se näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Pedagogiikan painottuminen varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa edellyttää pedagogista asiantuntemusta sekä sitä, että henkilökunnalla on yhteinen ymmärrys siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaalla tavalla edistää.

Varhaiskasvatusta toteutetaan henkilöstön, lasten ja ympäristön vuorovaikutuksessa, jossa kasvatusta, opetus ja hoito muodostavat eheän kokonaisuuden lapsen yksilöllisyyden huomioiden. Näitä kolmea ulottuvuutta voidaan tarkastella käsitteellisesti erillisinä, mutta käytännön toiminnassa ne nivoutuvat yhteen. Tämä mahdollistaa kokonaisvaltaisen lähestymistavan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämisessä. Kasvatusta, opetus ja hoito painottuvat eri tavoin eri-ikäisten lasten toiminnassa sekä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa.

Kasvatusta on toimintaa, jonka myötä kulttuuriset arvot, tavat ja normit välittyvät, muovautuvat ja uudistuvat. Osaltaan kasvatuksen tavoite on siirtää kulttuuriperintöä sekä tärkeitä pidettyjä arvoja ja traditioita seuraavalle sukupolvelle. Kasvatusta avulla ohjataan lapsia muodostamaan omia

mielipiteitään ja arvioimaan kriittisesti vallitsevia ajattelu- ja toimintatapoja sekä toimimaan eettisesti kestäväällä tavalla. Kasvatuksen sivistystehtävänä on ohjata tietoisesti lasten yksilöllisen identiteetin muotoutumista siten, että lapset oppivat havaitsemaan oman toimintansa vaikutukset toisiin ihmisiin ja ympäristöönsä. Lasten kehitystä tuetaan niin, että he oppivat toimimaan sekä käyttämään osaamistaan myös toisten hyväksi.

Opetuksen lähtökohtana on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritelty oppimis- käsitys. Opetuksen tarkoitus on edistää lasten oppimista ja auttaa lapsia luomaan merkityksiä itsensä, toisista ihmisistä sekä ympäröivästä maailmasta. Varhaiskasvatuksessa lapsia innostetaan ja motivoidaan opettelemaan uusia asioita sekä ohjataan käyttämään erilaisia oppimisen tapoja. Opetus tukee ja siinä hyödynnetään lasten luontaista uteliaisuutta ja tutkimisen halua. Opetuksessa otetaan huomioon lasten kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet ja yksilölliset tuen tarpeet. Lisäksi opetuksen perustana ovat oppimisympäristöille, laaja-alaiselle osaamiselle, pedagogiselle toiminnalle ja lapsen tuelle asetetut tavoitteet.

Hoito on fyysisistä perustarpeista huolehtimista sekä tunnepohjaista välittämistä. Tavoitteena on, että lapsi tuntee itsensä arvostetuksi ja ymmärretyksi sekä kokee olevansa yhteydessä toisiin ihmisiin. Vastavuoroinen ja kunnioittava vuorovaikutussuhde sekä myönteinen kosketus ja läheisyys muodostavat perustan hyvälle hoidolle ja huolenpidolle. Päivittäin toistuvat tilanteet, kuten ruokailu, pukeminen ja riisuminen, lepo ja hygieniasta huolehtiminen ovat keskeinen osa lapsen päivää ja osa pedagogista toimintaa. Varhaiskasvatuksen hoitotilanteet ovat aina samanaikaisesti kasvatus- ja opetustilanteita, joissa opitaan esimerkiksi vuorovaikutustaitoja, itsestä huolehtimisen taitoja, ajan hallintaa sekä omaksutaan hyviä tapoja.

*Leikitään aina poikien
kanssa legoilla.*

Poika 5 v.

*Tein Oonan kaa
kurakeittoa.*

Tyttö 4 v.

8. Laaja-alainen osaaminen

Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Tietojen ja taitojen käyttämiseen vaikuttavat lasten omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetus- suunnitelmien perusteisiin.

Laadukas pedagoginen toiminta vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa se, miten varhaiskasvatuksessa toimitaan, miten eri oppimis- ympäristöjä käytetään sekä miten lasten hyvinvointia ja oppimista tuetaan. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämisessä sekä kasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa. Osiossa Oppimisen alueet kuvattujen oppimisen alueiden tehtävänä on edistää lasten laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan kuusi toisiinsa liittyvää laaja-alaisen osaamisen osa-alueita:

- ajattelu ja oppiminen
- kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito
- digitaalinen osaaminen
- osallistuminen ja vaikuttaminen.

Seuraavaksi kuvataan mitä laaja-alaisen osaamisen eri osa-alueilla tarkoitetaan. Lisäksi määritellään varhaiskasvatuksen tehtävä kullakin osa-alueella.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon hankinta, jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua, jonka perustaa luodaan varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten ajattelun ja oppimisen taitoja.

Lasten ajattelu ja oppiminen kehittyvät monipuolisten ja merkityksellisten kokemusten avulla. Ihmettelylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle tulee olla tilaa. Leikissä lapsilla on mahdollisuus käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan, kokeilla yhdessä ideoitaan ja tutkia maailmaa. Lasten taitoja jäsentää, nimetä ja kuvata ympäristöä ja sen ilmiöitä tuetaan iän ja kehityksen mukaisesti. Lapsia rohkaistaan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heidän kanssaan iloitaan onnistumisista ja opetellaan kannustamaan toisia. Lapsia kannustetaan myös sinnikkyyteen ja olemaan lannistumatta epäonnistumisista sekä keksimään ratkaisuja eri tilanteissa. Heitä ohjataan suuntaamaan ja ylläpitämään tarkkaavaisuuttaan. Päivittäinen, riittävä fyysinen aktiivisuus tukee lasten ajattelua ja oppimista. Toiminnan pedagoginen dokumentointi (luku 4.2) sekä yhteinen pohdinta auttavat lapsia havaitsemaan oppimistaan ja tunnistamaan vahvuuksiaan. Tämä vahvistaa lasten uskoa omiin kykyihinsä.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Lapset kasvavat kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa. Tämä korostaa sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen sekä kulttuurisen osaamisen merkitystä. Osaamiseen kuuluu taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä sekä kyky reflektoida omia arvoja ja asenteita. Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille. Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojaan.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Henkilöstö toimii mallina lapsille toisten ihmisten sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. Lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Yhteistyöhön perustuva toiminta luo mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lasten kanssa harjoitellaan asettumista toisen asemaan, opetellaan tarkastelemaan asioita eri näkökulmista sekä ratkaisemaan ristiriitatilanteita rakentavasti. Tämä vahvistaa lasten sosiaalisia ja tunnetaitoja. Lapsia tuetaan kulttuuri-identiteettien rakentamisessa. Varhaiskasvatuksessa saadut kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Esimerkiksi leikit, ruokailuhetket ja juhlat tarjoavat tilaisuuksia jakaa kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista. Lapsia tuetaan myönteisen suhteen luomisessa moninaiseen ympäristöön.

Alavuden varhaiskasvatuksessa monikulttuurisuus on vielä vähäistä. Tärkeää on kuitenkin huomioida kulttuuriperinnön vahvistaminen lapsiryhmien toiminnassa.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtimiseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät taidot ovat kaikille tärkeitä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Lasten itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan. Lapsia autetaan, ja heitä kannustetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Lasten kanssa harjoitellaan erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista. Lapsia ohjataan toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä sekä lähiluonnossa ja liikenteessä. Lasten kanssa käsitellään heidän hyvinvointiaan edistäviä asioita kuten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä. Lapsia autetaan tunteiden ilmaisussa ja itse-säätelystä. Lasten tunnetaidot vahvistuvat, kun heidän kanssaan opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita. Lapsia ohjataan myös kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.

Monilukutaito

Monilukutaitoa tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Monilukutaito edistää lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea näiden taitojen kehittymistä.

Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitys, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito.

Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lasten kanssa nimetään asioita ja esineitä sekä opetellaan erilaisia käsitteitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa, myös digitaalisissa ympäristöissä. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja.

Digitaalinen osaaminen

Digitaalisuus on osa yhteiskuntaa, jossa lapsi kasvaa. Digitaalista osaamista tarvitaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, yhteiskunnassa toimimisessa ja oppimisessa. Digitaalisen osaamisen

vahvistaminen edistää lasten koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on yhteistyössä kotien kanssa tukea lasten ymmärrystä digitaalisuudesta.

Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan digitaalisuuden roolia arkielämässä. Digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä hyödynnetään dokumentoinnissa, leikeissä, vuorovaikutuksessa, peleissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa. Mahdollisuudet harjoitella, kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna digitaalisia välineitä edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä monilukutaitoa. Henkilöstö ohjaa lapsia digitaalisten ympäristöjen monipuoliseen, vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omaan vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen.

Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten käsitys itsestään kehittyy, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat.

9. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

VARHAISKASVATUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, jossa kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen varhaiskasvatus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Henkilöstön on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapsille ja siksi kaikki toiminta pitää pystyä perustelemaan pedagogisesti.

Alavuden varhaiskasvatukseen on luotu toimintamalli (tiimikirja), jossa sovitaan toimintakulttuuria ohjaavia arvoja ja periaatteita. Tiimikirjaan sisältyy mm. tiimisopimus, viikoittaiset tiimipalaverit sekä pedagogisen toiminnan arviointi. Lisäksi tiimikirjassa on kiusaamisen ennaltaehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma.

Toimintakulttuuri rakentuu näistä elementeistä:

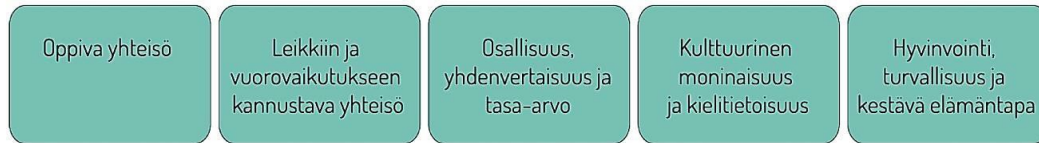

Varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Yhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat toimintakulttuuriin joko tiedostaen tai tiedostamatta. Henkilöstön arvot, asenteet ja tavat antavat mallin lapselle. Varhaiskasvatuksessa kaikkien toimintatapojen tulee olla lapsen edun mukaisesti hyvinvointia ja oppimista tukevaa (=pedagogisesti perusteltua). Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omien vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa. Lapsille tarjotaan sopivia oppimisen haasteita, ja heille turvataan tarvittava tuki. Oppimisympäristöjä arvioidaan ja kehitetään yhdessä lapsen kanssa heille sopiviksi. Laadukas toimintakulttuuri luo suotuisat olosuhteet lasten kehitykselle, oppimiselle, osallisuudelle, turvallisuudelle, hyvinvoinnille sekä kestäväälle elämäntavalle.

Pedagoginen johtaminen luo toimintakulttuurin jossa varhaiskasvatus on inklusiivista, tavoitteellista ja suunnitelmallista ja sitä arvioidaan ja kehitetään. Tämä luo edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatilliselle osaamiselle, koulutuksen hyödyntämiselle, kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle. Lapset ja huoltajat ovat mukana toimintakulttuurin kehittämisessä ja arvioinnissa.

Varhaiskasvatuksen kehittyvä toimintakulttuuri

Yhteistyö

Oppimisympäristöt

Oppiva yhteisö

- kannustaa mielipiteiden ja tunteiden ilmaisuun
- rohkaisee yrittämiseen, kokeiluun ja tutkimiseen
- iloitsee onnistumisesta ja oivaltamisesta
- kuuntelee lasta
- on arvostava ja kunnioittava yhteisö
- luo yhteiset tavoitteet
- jakaa tietotaidon ja osaamisen: säännölliset palaverit henkilöstön kesken

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

- leikki on lapsen tapa oppia
- lasten osallisuus leikin ja toiminnan suunnittelussa
- mahdollistetaan, että jokainen lapsi pääsee mukaan leikkiin
- pienryhmä- ja leikkialuetoiminta
- turvallinen ilmapiiri ja leikkirauha,
- puututaan ristiriitoihin ja opetellaan rakentavia keinoja niiden ratkaisemiseen
- kannustus, osallistaminen ja tukeminen
- rohkaistu vuorovaikutukseen ja ystävyyssuhteiden vaalimiseen
- leikin sisältöjen rikastuttaminen: elämykset, monipuoliset tilat ja välineet
- leikkiin osallistuva aikuinen
- leikki saa kuulua ja näkyä!

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

-
- osallisuuden kautta vahvistetaan lasten ymmärrystä yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista
- myönteinen ja kannustava vuorovaikutus vahvistavaa lapsen kuulluksi ja nähdyksi tulemistä sekä lapsen itsetunnon kehittymistä
- huoltajien osallisuuden huomioon ottaminen
- yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kunnioittaminen
- yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

- perusoikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen
- henkilöstöllä on taito nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja luoda yhdessä uusia toimintatapoja
- moninaiseen kulttuuriperintöön ja tapoihin tutustuminen sekä niiden hyödyntäminen
- aikuinen toimii lapselle kielellisenä mallina ja tukee lapsen kielen kehitystä monin eri tavoin

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

- arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja päivittäin niin sisällä kuin ulkona (mm. tarjotaan monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa sekä annetaan mahdollisuus lepoon ja rauhoittumiseen)
- arjen kiireettömyys, syli, aito läsnäolo
- suojataan väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä (Kiusaamisen ennaltaehkäisy ja puuttumisen toimintamalli)
- turvallisuuden edistäminen ja tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy
- toiminnassa huomioidaan kestävä elämäntapa ja kunnioittava suhtautuminen ympäristöön ja luontoon

10. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan fyysisiä tiloja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita. Ne tukevat lasten kehitystä, oppimista, inklusiivisuutta ja vuorovaikutusta. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen, muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön. Oppimisympäristöinä käytetään yksikön sisätiloja, pihaa ja leikkipuistoja. Alavudella on mahdollisuus käyttää lisäksi mm. lähimetsää, jäähallia, kirjastoa, elokuvateatteria, urheilukenttää ja uimahallia.

Oppimisympäristöt luodaan turvalliseksi, muunneltaviksi, esteettömiksi ja lapsen ikätasolle sopiviksi, joten ne tarjoavat mahdollisuuden leikkiin, ilmaisuun, liikkumiseen, tutkimiseen ja vuorovaikutukseen. Niitä kehitetään jatkuvasti lapsiryhmän tarpeita vastaavaksi mm. pienryhmätoimintaa joustavasti hyödyntämällä. Lapset otetaan mukaan oppimisympäristön suunnitteluun ja rakentamiseen.

Lasten saatavilla ja käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia, ikätasoisia, pedagogisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä ja niissä huomioidaan lasten yksilölliset tuen tarpeet ja mielenkiinnonkohteet. Teknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä. Käytetään digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä. Alavuden varhaiskasvatuksessa on lasten käytettävissä tabletteja.

11. Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

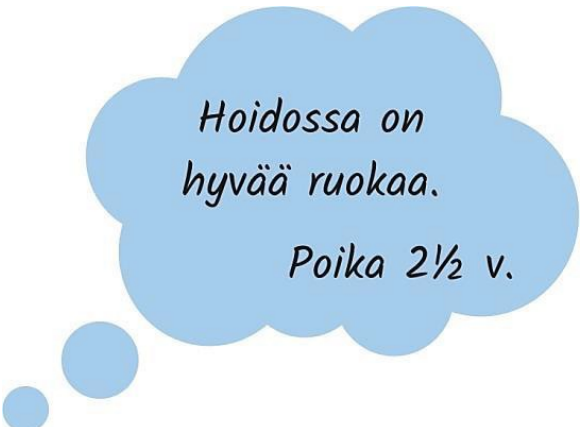
Yhteistyöllä edistetään lapsen varhaiskasvatuksen tavoitteita sekä varhaiskasvatuksen laadukasta pedagogista toimintaa siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Se on vuorovaikutteista ja edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Perustana on huoltajien ja henkilöstön sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Myönteinen ja kannustava palaute lapsesta luo luottamuksellisen, tasa-arvoisen vuorovaikutuksen ja keskinäistä kunnioitusta tukevan pohjan yhteistyölle. Yhteistyön merkitys korostuu erityisesti siirtymävaiheissa, esim. lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa ja varhaiskasvatuksen aikaisissa siirtymissä sekä lapsen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön muotoja Alavudella:

- kasvattajan kotikäynti lapsen kotiin ja lapsen tutustumiskäynnit varhaiskasvatussyksikköön
- päivittäiset lapsen kuulumiset ja keskustelut huoltajien kanssa
- lapsen varhaiskasvatussuunnitelma
- vanhempainillat
- vanhempien osallistuminen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja toteutukseen
- yhteydenpito Päikky-järjestelmän kautta
- yhteiset juhlat ja tapahtumat
- asiakaskyselyt ja -palautteet

*Hoidossa on
hyvää ruokaa.*

Poika 2½ v.

Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja Alavudella ovat mm.

Yhteistyö eri tahojen kanssa

Varhaiskasvatuslain mukaan kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä eri tahojen kanssa ja luotava tarvittavat yhteistyörakenteet.

Alavuden varhaiskasvatus tekee yhteistyötä kirjaston, liikuntatoimen, kulttuurista vastaavien tahojen, seurakuntien, poliisin, palokunnan sekä ravitsemus- ja siivouspalveluiden kanssa.

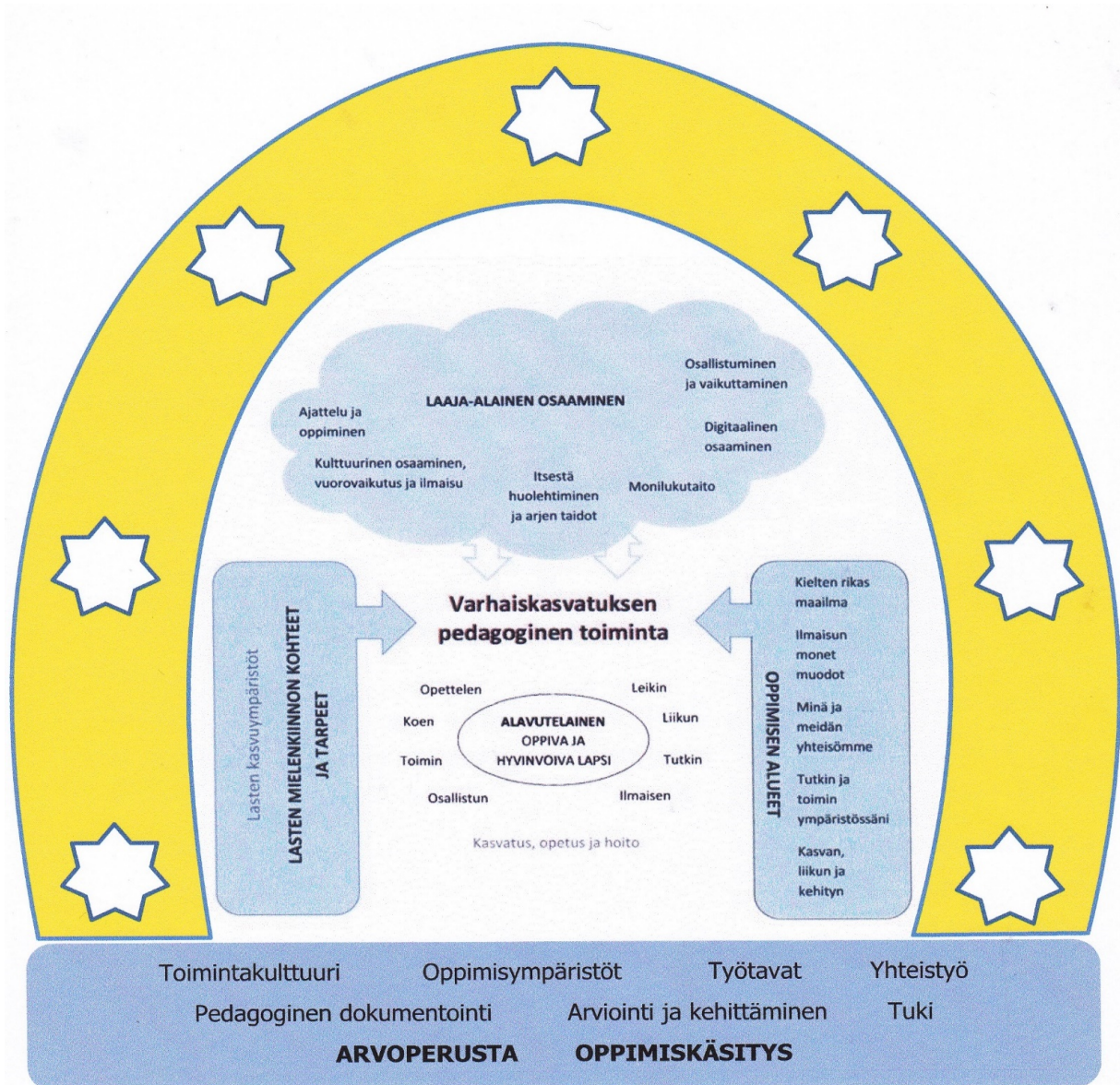
Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttaminen ja kehittäminen toimintayksiköissä lasten tarpeita vastaavaksi. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Alavudella yhteistyötä tehdään lastenneuvolan kanssa esim. käytänteet lapsen 4- vuotisneuvolatarkastuksen yhteydessä.

Alavudella toimii Vekara eli varhaiskasvatuksen monialainen lapsen tuen työryhmä. Vekara kokoontuu alueittain 2-3 kertaa vuodessa ja siihen kuuluu varhaiskasvatuksen edustajien lisäksi lastenneuvolan terveydenhoitaja, perhepalvelujen palveluvastaava, Osviitan toiminta- ja puheterapeutit, kuntoutusohjaaja, psykologi sekä tarvittaessa kutsuttuna muita tahoja. Työryhmän tavoitteena on toimia varhaiskasvatushenkilöstön tukena, sopia yhteiskäytänteistä esim. kuinka lapsen tuki suunnitellaan ja järjestetään.

12. Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta on kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus. Se toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys, "ALAVUTELAINEN KASVUNKENKÄ"

13. Pedagoginen dokumentointi

Varhaiskasvatuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan, arvioidaan ja kehitetään pedagogisen dokumentoinnin avulla. Dokumentointi tuottaa, tekee näkyväksi ja lisää ymmärrystä kokonaisvaltaisesti lapsesta (esim. kiinnostuksen kohteista ja ajattelusta) sekä lapsiryhmän toiminnasta konkreettisella ja monipuolisella tavalla. Se on jatkuva prosessi ja tapa työskennellä yhdessä lasten kanssa. Se mahdollistaa myös lasten ja vanhempien osallistumisen. Dokumentointi toimii kasvattajien muistin tukena varhaiskasvatuksen muuttuvassa arjessa. Sitä käytetään toiminnan suunnitteluun ja vanhempien kanssa käytävien keskustelujen sekä lapselle annettavan tuen tarpeiden arvioinnin tueksi. Kootut dokumentit ovat tärkeä osa pedagogisen toiminnan arviointia, henkilöstön toiminnan arviointia sekä toimintakulttuurin kehittämistä.

Pedagogista dokumentointia ovat mm.

- Erilaiset lomakkeet varhaiskasvatuksen alussa mm.
  - Tietoja varhaiskasvatukseen (päiväkodit)
  - Lapsen hoitosuunnitelma sekä Lapsen tavat ja tottumukset (pph)
- Toiminnan suunnitelmat ja arvioinnit
- Lapsen havainnointien kirjaaminen: kehittyminen, ideat, mielenkiinnonkohteet, ilot, huolet, murheet
- Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma eli vasu
- Digitaalisia välineitä ja sovelluksia hyödynnetään dokumentoinnissa (kuvaaminen, videointi)
- Lapsen kasvunkansio (voi sisältää mm. askartelut, piirroksset, valokuvat, sadutukset)
- Päiväkotien tiimikirjat ja raportointikirjaukset arjen asioissa
- Lasten ja vanhempien toiveiden kyselyt
- Varhaiskasvatuksen esiopetuksen dokumentointitavat löytyvät Alavuden esiopetussuunnitelmasta 2016

14. Monipuoliset työtavat

Monipuolisten työtapojen lähtökohtana ovat lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan sekä keilla erilaisia työtapoja. Lapsille annetaan mahdollisuus olla mukana työtapojen suunnittelussa ja valinnassa. Työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä päättämään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä. Tämä mahdollistaa lasten aktiivisen toimijuuden ja osallistumisen.

Henkilöstöltä edellytetään ammattitaitoa ja herkkyyttä tunnistaa eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia. Tämä näkyy muun muassa taitona havaita lasten aloitteita ja tunnetiloja sekä muuttaa ja suunnata omaa toimintaansa niiden mukaisesti. Lasten aloitteet voivat olla kehollisia ja sanattomia, joten niiden ymmärtäminen ja niihin vastaaminen edellyttävät henkilöstöltä sensitiivistä läsnäoloa ja lapsen hyvää tuntemista.

Toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja. Tällaisia ovat mm.

- lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki
- tutkiminen
- liikkuminen
- taiteellinen kokeminen ja ilmaisu
- digitaaliset välineet, sovellukset ja ympäristöt

15. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Leikki on keskeinen toimintatapa varhaiskasvatuksessa. Se edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia sekä tuottaa kaikille lapsille iloa ja mielihyvää. Leikkiessään lapset jäsentävät ja tutkivat ympäröivää maailmaa sekä luovat sosiaalisia suhteita. Mielikuvituksen kautta lapset voivat kokeilla erilaisia rooleja ja ideoita sekä käsitellä tunteitaan, kokemuksiaan ja uteliaisuuttaan. Leikissä on turvallista kokeilla, yrittää ja erehtyä.

Pitkäkestoiseen leikkiin tarvitaan aikaa, rauhaa, tilaa sekä sopivia ja lasten saatavilla olevia leikkivälineitä ja materiaaleja. Oppimisympäristöjen tulee joustaa leikkien mukaan.

Kasvattajan tehtävä on turvata leikin edellytykset **inklusiivisten periaatteiden mukaisesti**, vastata lasten leikkialoitteisiin, ohjata leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Kasvattajan tulee suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti tukea lasten leikin kehittymistä sekä ohjata sitä joko leikin ulkopuolelta tai olemalla itse mukana leikissä. Lasten leikkiä tulee havainnoida ja dokumentoida herkästi, ammattitaitoisesti sekä sukupuolisensitiivisesti.

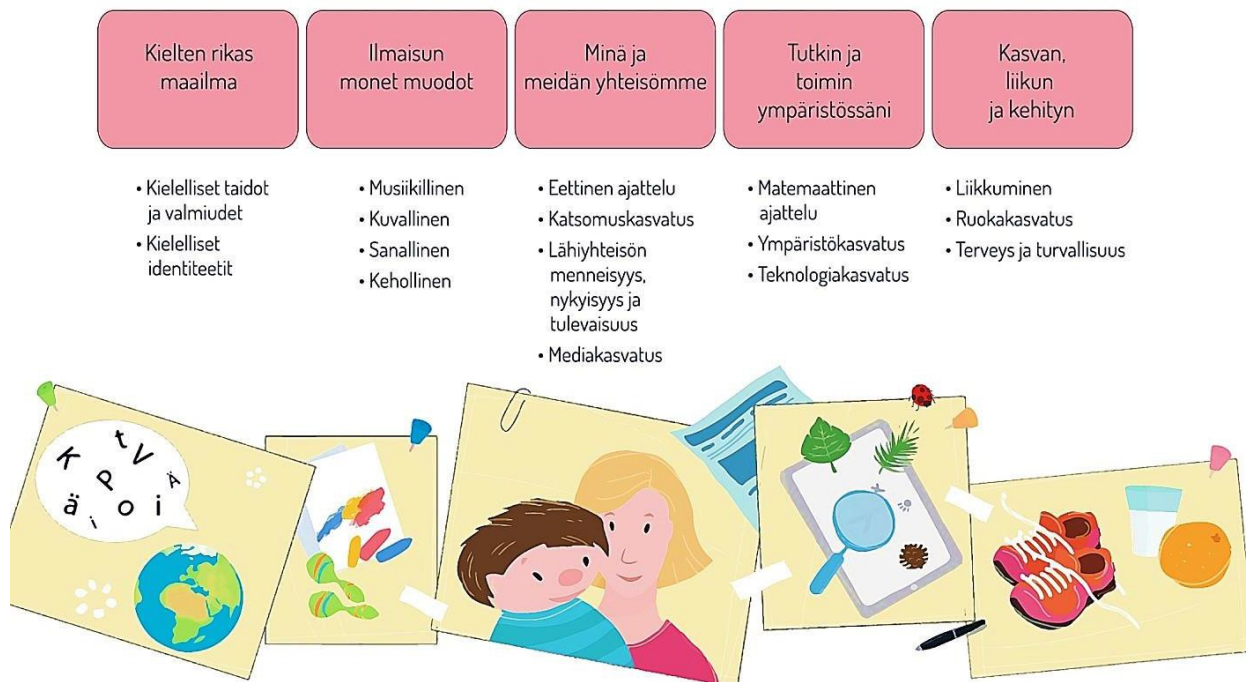

16. Oppimisen alueet

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja eheytetyn pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Oppimisalueita toteutetaan aihepiirejä yhdistellen ja soveltaen lasten mielenkiinnon ja osaamisen mukaisesti.

Oppimisen alueet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi:

Oppimisen alueet

16.1. Kielten rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Alavudella tuetaan jokaisen lapsen suomenkielen taitojen kehittymistä ja otetaan siinä huomioon lapsen mahdollinen monikielisyys.

Vuorovaikutustaidot	Kielen ymmärtämisen taidot	Puheen tuottamisen taidot	Kielen käyttötaidot	Kielellinen muisti ja sanavarasto	Kielitietoisuus
KEHITTYVÄT KIELELLISET IDENTITEETIT					

VUOROVAIKUTUSTAITOT

- TUNNE LAPSI: havainnoi, kuule ja kannusta
- Lasten aloitteisiin vastaaminen
- Sanaton viestintä; ilmeet, eleet
- Sanallinen viestintä
- AITO LÄSNÄOLO

KIELEN YMMÄRTÄMISEN TAITOT

- Mallintaminen: kuvat, esineet, tukiviittomat
- Nimeäminen
- Toiminnan sanoittaminen

PUHEEN TUOTTAMISEN TAITOT

- Mallintaminen: kuvat, esineet, tukiviittomat
- Lapselle oma rauha ja tila puhua
- Rohkaisu ja kannustaminen arjen tilanteissa

KIELEN KÄYTTÖTAITOJA

- Puheen vuorottelu (oma vuoro)
- Hyvät tavat
- Asioista kertominen
- Eläytyminen, huumori
- Puhuttu ja kirjoitettu kieli

KIELELLINEN MUISTI JA SANAVARASTO

- Kielellä leikkiminen: lorut, laululeikit, sadutus, tarinat, arvoitukset
- Lukeminen ja sadut
- Nimeäminen ja mallintaminen

KIELITIETOISUUS

- Lapsen kiinnostuksen herättely ja tukeminen kieltä kohtaan
- Ympäristön havainnointi (tienvarsikyltit, maitopurkit yms)
- Mediataidot, lehdet, tietokoneet, pelit

16.2. Ilmaisun monet muodot

Lasten ilmaisu on kokonaisvaltaista ja sen eri muotojen luovaa yhdistelyä. Ilmaisua on riemua, kokeilua ja hassuttelua sekä toiselta lohtua, turvaa ja tunteidenpurkamista.

MUSIIKKI:

- musiikin kokeminen, elämyksellisyys
- kuunteleminen, ääniympäristön havainnointi
- musiikin tuottaminen: laulut, lorut, soittimet
- musiikkiliikunta
- rytmittäminen
- musiikkiesitykset

KUVALLINEN ja KÄSITYÖLLINEN ILMAISU:

- maalaaminen, piirtäminen, rakentelu, muovailu, askartelu, ompelu, ja nikkarointi
- mediaesitykset, näyttelyt
- oman ja toisen luovuuden ja kädenjäljen kokeminen ja arvostaminen
- hienomotoriset taidot

KEHOLLINEN JA SANALLINEN ILMAISU:

- leikki, tanssi ja draama
- kirjallisuus, sanataide
- teatteri, sirkus

*Leikittiin tyttöjen
kaa rinsessaa.*

Tyttö 4½ v.

16.3. Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia.

EETTINEN AJATTELU:

- oikea ja väärä
- empaattisuus
- toisten kunnioittaminen ja erilaisuuden hyväksyminen
- sosiaaliset ja tunnetaidot

KATSOMUSKASVATUS:

- kotien uskonnollisten vakaumusten, perinteiden ja tapojen kunnioittaminen
- mahdollisuus hiljentyä, ihmetellä, kysellä ja pohtia
- tutustuminen juhlapyhiin ja niiden perinteisiin
- tutustuminen lapsen lähellä oleviin erilaisiin uskontoihin, katsomuksiin ja uskonottomuuteen

LÄHIYHTEISÖN MENNEISYYS, NYKYISYYS JA TULEVAISUUS:

- tutustutaan lapsen historiaan (kotikäynti, tutustumiskäynnit, perheen tavat ja tottumukset – lomake)
- menneisyys; perinneleikit, -laulut, eri sukupolvien kohtaaminen
- nykyaika; elämän moninaisuus, erilaiset perheet, roolileikit
- tulevaisuus; pedagogiset suunnitelmat; esim. liikunnan vuosikello

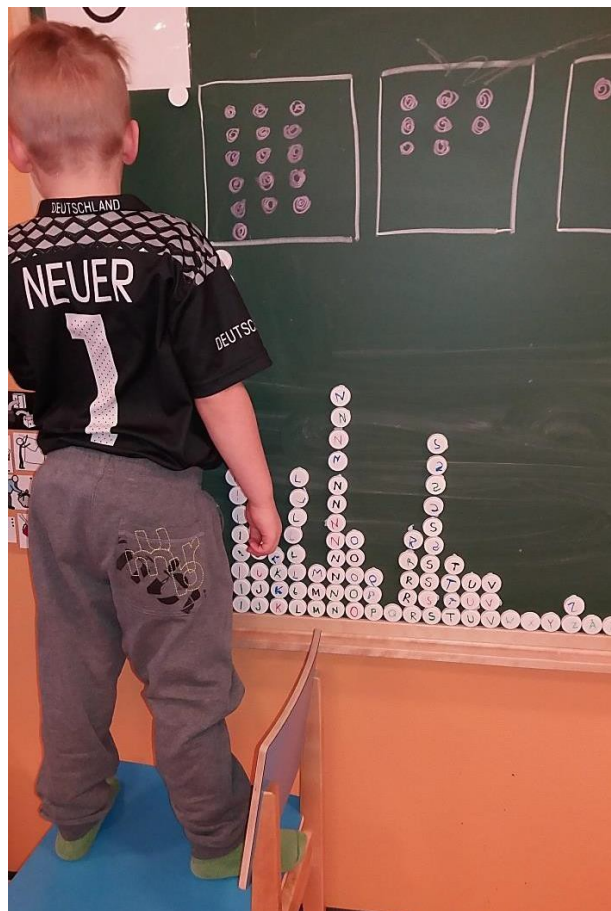
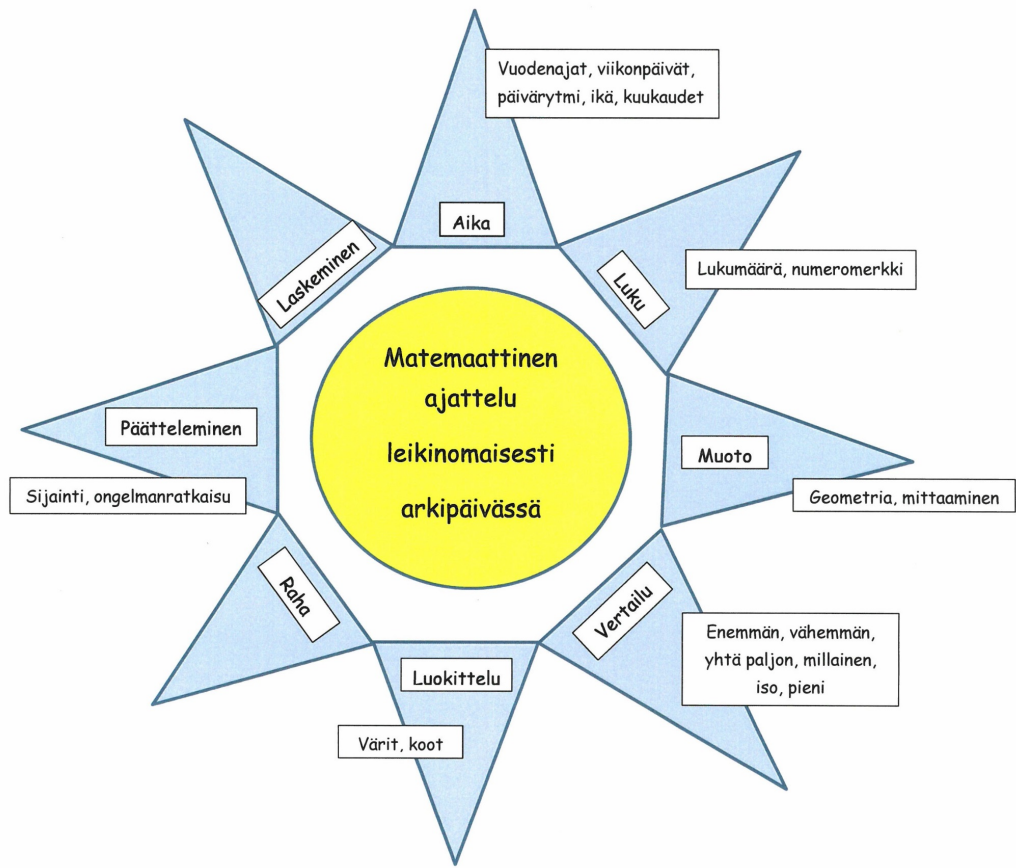
MEDIAKASVATUS:

- tutustutaan eri medioihin leikinomaisesti
- ohjataan median turvalliseen ja vastuulliseen käyttöön
- median hyödyntäminen arjessa

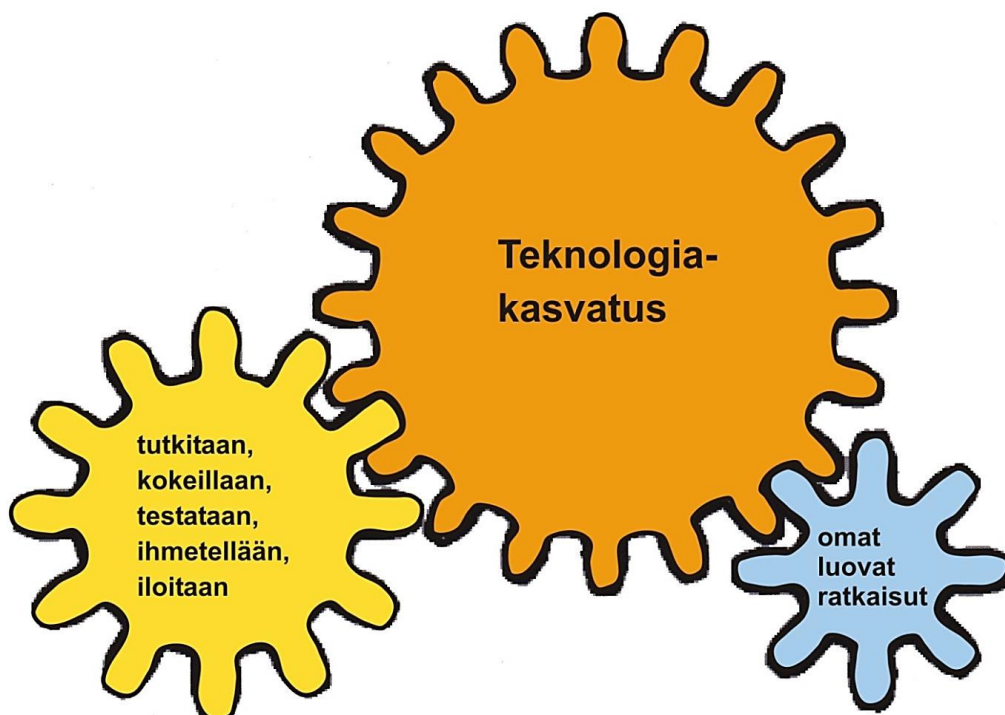
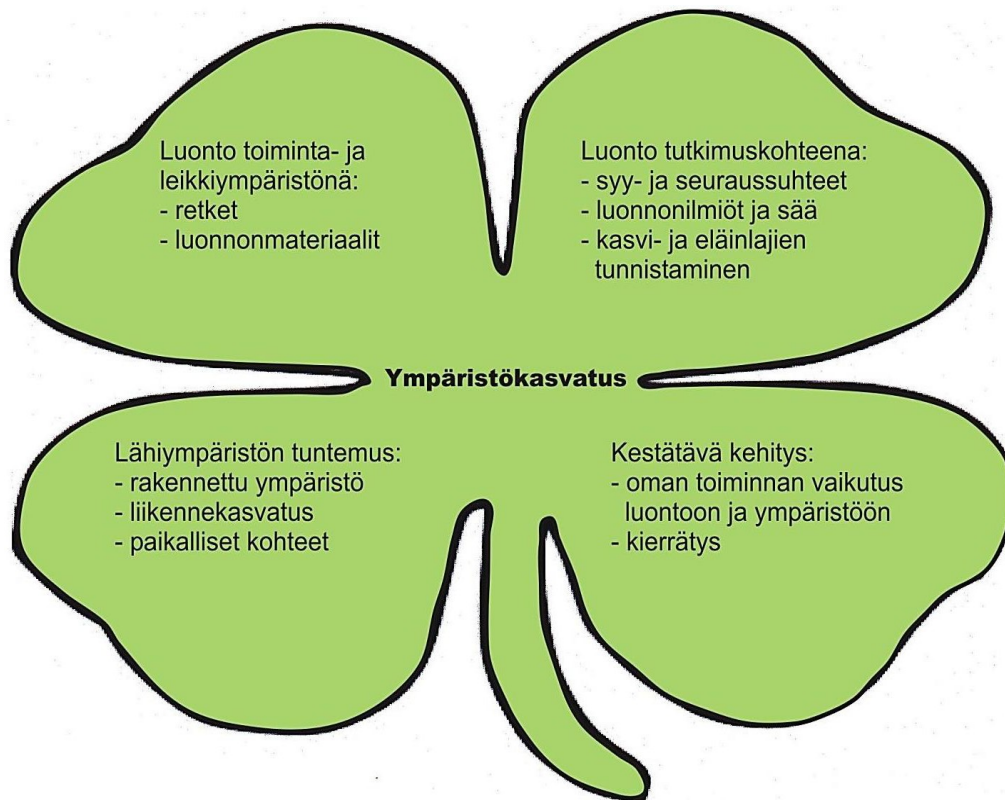
16.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä.

Matemaattinen ajattelu	Ympäristökasvatus	Teknologiakasvatus
TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI		

Kasvattajan on tärkeää huolehtia, että lapset kokevat voivansa vaikuttaa kestävään elämäntapaan, mutta ilman, että he kokevat liian suurta vastuuta kestävä elämäntavan ylläpitämisestä.

16.5. Kasvan, liikun ja kehityn

Kasvan, liikun ja kehityn -oppimisen alueeseen sisältyy **liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen** liittyviä tavoitteita. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää osaamista.

Liikkuminen	Ruokakasvatus	Terveys	Turvallisuus
KASVA, LIIKUN JA KEHITYN			

LIKKUMINEN:

- liikunnan ilo
- ”elämäntapa”
- ohjattu liikunta / omaehtoinen liikkuminen
- kehontuntemus ja –hallinta
- motoriset perustaidot: tasapaino- , liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot
- hyödynnetään eri aisteja

RUOKAKASVATUS:

- myönteinen suhtautuminen ruokaan
- tutustutaan maistelemalla eri ruokalajeja
- opetellaan ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja
- SAPERE - ruokakasvatusmenetelmä, aistien avulla ruokamaailmaan

TERVEYS JA TURVALLISUUS:

- hygieniakasvatus
- keho-, tunne- ja turvakasvatus
- levon tarve
- hyvät ihmissuhteet
- itsetunnon vahvistaminen ja lapsuuden vaaliminen
- valmiuksia pyytää ja hakea apua
- ryhmässä toimimisen taidot, reilu kaveruus
- liikenneturvallisuus

17. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään myönteisenä ja rikastuttavana.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti vieras- ja monikielisten lasten kielitaidon sekä kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä yhteistyössä vanhempien kanssa. Maahanmuuttaja-taustaiset lapset käyttävät varhaiskasvatuksen peruspalveluita ja tämä tukee heidän kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja sosiaalisten kontaktien luomista.

Suomen kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisesti ja pedagogisesti suunniteltuna kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueilla lapsen tarpeista ja edellytyksistä lähtien arjen erilaisissa kasvatus- ja opetustilanteissa. Huoltajille kerrotaan meidän varhaiskasvatustoiminnan tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä. Lapsen kielen kehitykseen liittyvää suomen kieleen tutustumista ja opettelua ei tule rinnastaa varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen.

Vastuu lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. Lapsen kielen ja kulttuurin tukemisesta sovitaan vanhempien kanssa tehtävässä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa.

- Tarvittaessa huoltajien kanssa käytävissä keskusteluissa käytetään tulkkia, jolla varmistetaan molempipuolinen ymmärrys.
- Arjessa tutustumme vieraisiin kieliin ja kulttuureihin esim. laululeikein ja saduin sekä hyödynnämme eri kulttuuritaustaisten vanhempien osaamista.
- Suomen kieleen tutustuminen aloitetaan esim. sanoittamalla lapselle asioita arjentilanteissa ja näyttämällä päiväjärjestys yms. kuvina, nimetään kuvakirjassa esiintyviä asioita ja esim. muistipelin kortteja. Ohjeita löytyy veojen ”Suomi toisena kielenä ”-oppaasta.

18. Lapsen tuki

18.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada tukea omassa lapsiryhmässään erilaisin joustavin järjestelyin heti, kun tuen tarve on havaittu. Lapsen tuen saanti ei edellytä lääketieteellistä diagnoosia tai muuta terveydenhuollon tai sosiaalihuollon lausuntoa. Huoltajan ja varhaiskasvatushenkilöstön jaettu tieto lapsesta ja hänen tarpeistaan on lähtökohta varhaisen ja riittävän tuen antamiseen.

Oikea-aikaisella, yksilöllisesti kohdennetulla ja lapsen tarpeiden mukaisella tuella edistetään lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla ehkäistään lapsen ongelmien kasvamista ja monimuotoutumista sekä riskiä syrjäytyä.

Lapsen tuen tarve arvioidaan ja tukea järjestetään viivytyksettä inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet. Lasta kuullaan lapsen ikä ja kehitys huomioiden. Varhaiskasvatuksessa tuki rakentuu lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä ratkaisuista. Varhaiskasvatuksessa jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä, esim. kannustamalla lasta ja antamalla hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin (Ihmeelliset vuodet ja Huomaa hyvä - ohjelmat).

Lapsella on oikeus erityisopettajan palveluihin ja opetukseen hänen tuen tarpeensa sitä edellyttäessä. Alavudella toimii kaksi varhaiskasvatuksen kiertävää erityisopettajaa (veo), jotka vastaavat lapsen kehityksen ja oppimisen sekä hyvinvoinnin tuen järjestämisestä päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden ja niiden toteuttamisen suunnitteluun ja arviointiin. Veon tuki on osa-aikaista ja se voi olla lapsikohtaista tai ryhmässä toteutettavaa opetusta sekä henkilöstön ja huoltajien konsultointia. Lapsen kehitystä ja oppimista tuetaan osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Alavuden varhaiskasvatuksessa tukea tarvitseva lapsi on ensisijaisesti sijoitettuna tavalliseen lapsiryhmään. Tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan lapsella on oikeus, että toiminta järjestetään pienennetyssä ryhmässä tai erityisryhmässä.

Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen.

Mikäli lapsen tuen tarve on tiedossa ennen varhaiskasvatuksen alkamista, pohditaan yhteistyössä huoltajien, lapsen kanssa toimivien asiantuntijoiden sekä veon ja aluepäällikön kanssa, mikä varhaiskasvatusmuoto ja tuen taso olisi lapsen tukemisen kannalta paras..

Lapsen tarvitsema tuki, sen arviointi ja toimenpiteet kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Varhaiskasvatuksen opettaja ja/tai erityisopettaja on vastuussa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavasta tuen suunnittelusta, toimenpiteistä ja toteuttamisen arvioinnista.

Tuen tarpeen arviointi, tuen antaminen sekä toimintakulttuurin ja toimintatapojen kehittäminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työnsä ja vastuidensa mukaan. Suunniteltu tuki arvioidaan lapsen tarpeen mukaan, vähintään kerran vuodessa. Tarvittaessa varhaiskasvatuksen henkilöstö voi pyytää sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoita osallistumaan lapsen tuen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

Perhepäivähoitaja vastaa ryhmänsä lasten tuen toteuttamisesta. Tuen suunnittelun ja arvioinnin hoitaja voi tehdä yhteistyössä aluepäällikön ja/tai veon kanssa.

Alavudella voi ryhmässä olla tarvittaessa ryhmälastenhoitajia, joiden tehtävänä on tukea lasta tai lapsia ryhmässä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa toimintaan. Myös varhaiskasvatuksen opettaja voi toimia tukea tarvitsevan lapsen/lasten kanssa ja tällöin ryhmälastenhoitaja toimii ryhmän muiden lasten kanssa.

*Osaan jo laskea
ainaki sataan.*

Poika 5 v.

*Leikkitalusta voi valita
mitä haluaa leikkiä.*

Tyttö 4 v.

18.2. Yhteistyö (lapsen, huoltajan ja muiden asiantuntijoiden) tuen aikana

Huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö korostuu erityisesti, kun lapsella on tuen tarvetta. Huoltajan ja varhaiskasvatuksen henkilöstön jaettu tieto lapsesta ja hänen tarpeistaan sekä niihin liittyvä avoin keskustelu on jo lähtökohta varhaisen ja riittävän tuen antamiseen. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä huomioidaan. Huoltajaan ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Huoltajalle annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista, niiden luotettavuudesta ja salassapidosta. Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkia.

Yhteistyön tekemiseen pyydetään kirjallinen lupa huoltajilta jo lapsen varhaiskasvatussuhteen alussa täytettävissä lomakkeissa. Lapsi voi saada tukea myös muiden lapsia ja perheitä koskevien palvelujen kautta, joita ovat mm. lastenneuvola, Osviitan asiantuntija- ja terapiapalvelut, perhetyö tai sosiaalitoimen palvelut. Näiden tahojen kanssa tehdään monialaista yhteistyötä tuen järjestämisessä lapsen etu ja salassapitosäännökset huomioiden (esim. terapeutit osallistuvat lapsen vasupalaveriin huoltajan suostumuksella). Alavudella toimii monialainen yhteistyöverkosto Vekara, joka kokoontuu kaksi kertaa vuodessa.

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksen aikana toimintamuodosta tai –paikasta toiseen, lapsen tiedot siirtyvät sähköisen varhaiskasvatussuunnitelman välityksellä. Tiedonsiirto esiopetukseen tapahtuu veojen ja opetuspäällikön yhteistyössä. Tarvittaessa lapsen tuen järjestämisestä pidetään yhteispalaveri.

Lapsi voi vaikean vammaisuuden tai sairauden vuoksi tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta. Alavudella lapsi pyritään siirtämään pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin varhaiskasvatuksessa jo ennen oppivelvollisuuden alkua. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja käy huoltajien kanssa keskustelun pidennetyn oppivelvollisuuden toteuttamisen vaihtoehdoista ja mahdollisuuksista. Samalla he täyttävät hakemuksen pidennetystä oppivelvollisuudesta ja erityisestä tuesta. Veo, huoltajat ja varhaiskasvatuksen henkilöstö tekevät pedagogisen selvityksen lapsen tuen tarpeesta Wilmaan. Päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta ja erityisestä tuesta tekee opetuspäällikkö suoraan pedagogisen selvityksen ja vaaditun psykologin tai lääketieteellisen lausunnon perusteella. Esiopetus järjestetään luontaisesti määräytyvässä päiväkotiryhmässä tarvittavin tukitoimin. Lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) Wilmaan ja sen laadinnasta vastaa veo. Lapset, joilla on odotettavissa pidennetty oppivelvollisuus kuuluvat erityiseen tukeen jo varhaiskasvatuksessa

18.3. Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

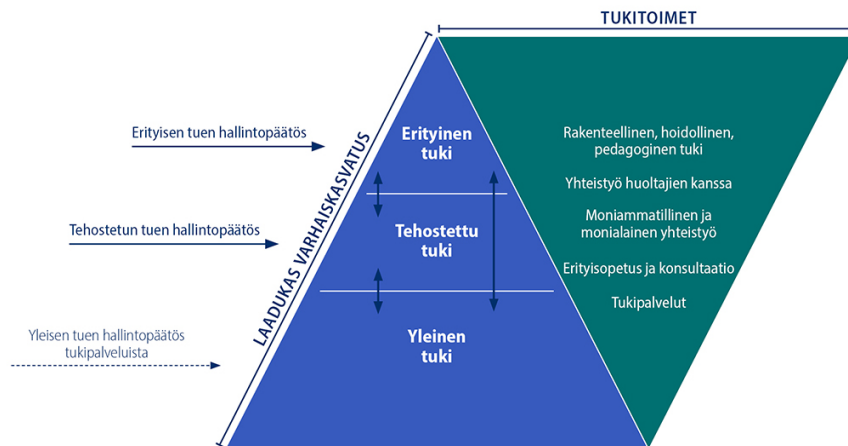
Varhaiskasvatukseen osallistuminen on hyvä perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. **Laadukas varhaiskasvatus**, kuten selkeä päiväjärjestys, ryhmien joustava muuntelu, oppimisympäristön muokkaaminen ja päivittäisten toimintojen rytmittäminen, tukevat kaikkia lapsia. Alavudella päiväkodeissa toteutetaan myös pienryhmätoimintaa, joka tukee lapsen yksilöllisiä tarpeita.

Lapselle tulee määritellä sopivin tuen taso ja sen muodot, mikäli laadukkaan varhaiskasvatuksen pedagogiikka ei vastaa lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Aloite lapsen tuen vahvistamisesta voi tulla ryhmän henkilöstöltä, huoltajilta tai muilta asiantuntijoilta. Varhaiskasvatuksen tuen muodot voivat olla pedagogisia, rakenteellisia tai hoidollisia tukitoimia sekä tuki- ja avustajapalveluja.

Tarpeen mukaan lapselle järjestetään tuen palveluita ja apuvälineitä, joilla turvataan lapsen osallistuminen varhaiskasvatukseen. Erilaisia tuen palveluita ja apuvälineitä voivat olla esim. pyörätuoli-liuskat, tukikaiteet, kommunikointia tukevat lelut sekä digitaaliset sovellukset kuten Go talk now ja Lukulumo.

Varhaiskasvatuksessa käytettävät tuen tasot ovat **yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki**. Tuen tasojen välillä siirrytään joustavasti ja tuen taso arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Tehostettuun ja erityiseen tukeen siirtyminen ei edellytä, että lapsi on ensin saanut muulle tasolle kuuluvaa tukea esim. jos tuen tarve tiedossa jo lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Tehostettua ja erityistä tukea saava lapsi on otettava huomioon päiväkodin ja perhepäivähoidon henkilöstön mitoituksessa. Tehostettu ja erityinen tuki perustuvat yleensä varhaiskasvatuksen henkilöstön, vanhempien, huoltajien ja muiden mahdollisten asiantuntijoiden arvioon lapsen tuen tarpeesta. Psykologin tai lääkärin lausunnot eivät ole edellytys tuen saamiselle.

Varhaiskasvatuksessa toteutettava tuki

YLEINEN TUKI

Lapsella on oikeus saada hänen yksilöllisen kehityksensä, oppimisensa ja hyvinvointinsa edellyttämää yleistä tukea heti tuen tarpeen ilmettyä. Yleinen tuki on osa varhaiskasvatuksen perustoimintaa lapsen omassa ryhmässä ja se järjestetään yhteistyössä varhaiskasvatuksen opettajan ja ryhmän tiimin sekä muun henkilöstön kanssa.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeisiin. Yleinen tuki on lyhytkestoista ja se muodostuu yksittäisistä tuen muodoista ja pedagogisista ratkaisuista, joilla vastataan lapsen sen hetkisiin tuen tarpeisiin. Yleisen tukeen voivat kuulua mm. erilaiset välineet, materiaalit ja opetusohjelmat kuten Nallematikka, Halinalle tai ajoittainen erityisopettajan antama tuki. Yleisestä tuesta ei tehdä hallinnollista päätöstä, mutta mahdollisista tukipalveluista kuten tulkitsemis-, avustajapalveluista ja apuvälineistä varhaiskasvatusjohtaja tekee hallinnollisen päätöksen. Esim. kun yksittäiselle lapselle määritellään erityisopettajan antamaa osa-aikaista opetusta, varhaiskasvatusjohtaja tekee hallintopäätöksen tukipalvelusta.

TEHOSTETTU TUKI

Lapselle on annettava tehostettua tukea heti tarpeen ilmettyä, jos yleinen tuki ei riitä. Tehostettu tuki on suunnitelmallista, joko yksilöllisesti tai ryhmässä toteutettavaa toimintaa. Lapsen tukea tehostetaan sen suunnittelulla ja toteuttamistapoja lisäämällä tai vahvistamalla. Tuki on säännöllistä ja se voi muodostua samanaikaisesti toteutettavista useista tuen eri muodoista. Tehostettu tuki voi olla lapsen tarpeen mukaan joko lyhyt- tai pitkäkestoista. Varhaiskasvatusjohtaja tekee tehostetusta tuesta hallintopäätöksen. Lapsen mahdollisesti myöhempää diagnoosia tai kuntoutuksen aloittamista ei voi käyttää tuen saamisen ehtona.

ERITYINEN TUKE

Lapselle on annettava yksilöllisesti suunniteltua erityistä tukea, jos yleinen tai tehostettu tuki ei riitä. Erityistä tukea voidaan antaa vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyelmästä tai muusta merkittävästi toimintakykyä alentavasta lapsen oppimisen ja kehityksen tarpeesta johtuen. Lapsen tuen tarpeen vaatiessa erityinen tuki voidaan aloittaa suoraan sillä tasolla. Erityinen tuki muodostuu useista eri tuen muodoista ja tukipalveluista ja on luonteeltaan jatkuvaa sekä kokoaikaista. Varhaiskasvatusjohtaja tekee erityisen tuen antamisesta hallintopäätöksen. Lapsi, jolla on odotettavissa pidennetty oppivelvollisuus kuuluu erityisen tuen piiriin.

TUEN MUODOT

Lapsen tuki voi pitää sisällään pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tuen muotoja. Niitä käytetään kaikilla tuen tasoilla lapsen tarpeen mukaisesti. Tuen muotoja voidaan toteuttaa myös samanaikaisesti heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Työtapoja ja oppimisympäristöä muunnellaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Tukitoimet suunnitellaan pedagogisesti niin, että lapsen osallisuus sekä oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää sen mukana samoissa tiloissa ja tilanteissa toteutuvat. Lapsiryhmän kokoa muodostettaessa huomioidaan tukea tarvitsevan lapsen etu, tuen tarve ja taso sekä mahdollisuus saavuttaa varhaiskasvatukselle asetut tavoitteet ryhmässä.

1. Pedagogiset tuen muodot:

toistuvien toimintojen sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärytmin luominen
 läsnäoleva vuorovaikutus ja lapsen saatavilla olevat sensitiiviset kommunikointitavat (tukiviittomat, kuvat, kuvitettu päiväjärjestys, kuvakansiot, sovellukset jne.)
 henkilöstön käyttämät yhtenäiset ja johdonmukaiset pedagogiset ja erityispedagogiset työtavat ja menetelmät, jotka voidaan toteuttaa ja suunnitella yhden lapsen, pienen ryhmän tai koko lapsiryhmän yhtenäisenä toimintana esim. mallittaminen, kannustimet, ohjeiden pilkkominen, ennakointi, kasvattaja tuki leikeissä ja sosiaalisissa tilanteissa
 toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi

2. Rakenteelliset tuen muodot

henkilöstön osaamisen lisääminen tuen tarpeen havaitsemiseen ja tuen toteuttamiseen sekä erityispedagogiseen osaamiseen
 ryhmän lapsimäärän pienentäminen (lapsen tukikerroin esim. 1,75/2/3) sekä henkilöstön mitoittamiseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut (esim. ryhmälastenhoitaja yhdelle tai useammalle tukea tarvitsevalle lapselle)
 tulkitsemis- ja avustamispalvelut, apuvälineiden käyttäminen, esteettömyyden huomioimien sekä erityis- tai pienryhmäratkaisut

3. Hoidolliset tuen muodot

menetelmät, joilla vastataan lapsen tarvitsemaan hoitoon, hoivaan ja avustamiseen terveydenhuollolliset toimenpiteet (esim. diabetes, peg-nappi-ruokailu) osana lapsen pitkäaikais-sairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät tarpeet ja apuvälineet sekä niihin liittyvät ohjaukset ja konsultaatiot

lapsen lääke- ja sairaudenhoito tulee arvioida, voidaanko se toteuttaa osana lapsiryhmän perustoimintaa. Hoito ei ole riippuvainen lapsen tuen tasosta vaan se annetaan lapsen tarpeen mukaan.

18.4. Lapsen tuen arviointi

Varhaiskasvatuksessa lapsen tukea arvioidaan kaikilla tuen tasoilla (lapsen tuen tarvetta, tuen riittävyyttä ja toteutumista) tarpeen mukaan. Kuitenkin vähintään kerran vuodessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tarkistamisen yhteydessä ja aina tuen tai oppimisympäristön muuttessa. Tuen arviointi voi alkaa henkilöstön tekemien havaintojen pohjalta, huoltajan, lastenneuvolan tai sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön aloitteesta.

Tuen antamisen kokonaisuutta arvioidessa tarkastellaan, mitkä ratkaisut parhaiten toteuttavat lapsen etua. Lapsen mielipide ja toivomukset otetaan huomioon ja huoltajien kanssa toimitaan yhteistyössä arvioitaessa tuen tarvetta, tukitoimenpiteitä ja toteuttamista. Erityisopettaja osallistuu tuen arviointiin tarpeen mukaan, kuitenkin aina tehostetussa ja erityisessä tuessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä voi myös sosiaali- ja terveysviranomaiset osallistua tuen tarpeen arviointiin, jos tuen ratkaisut sitä edellyttävät.

Alavudella toimii **Lapsen tuen- työryhmä**, joka kokoontuu veojen kutsumana tarpeen mukaan, huomioiden salassapitosäädökset. Ryhmän jäseninä ovat varhaiskasvatusjohtaja, päiväkodin johtajat ja veot. Tehtävänä lapsen tukeen liittyvien ratkaisujen käsittely varhaiskasvatusjohtajan hallintopäätöksen tueksi sekä tuen resurssien arviointi, seuranta ja kehittäminen.

18.5. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Lapsen tarvitsema tuki eli tuen tasot, muodot ja niiden toteuttaminen sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan (Päikyn lomake osioon ”Lapsen tuen arviointi”). Sen laadinnasta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettaja yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan, muun henkilöstön ja lapsen huoltajan kanssa.

Ryhmän henkilöstön tehtävänä on tukea huoltajan ja lapsen osallisuutta suunnitelman laadinnassa ja arvioinnissa. Lapsen mielipide myös selvitetään ja huomioidaan suunnitelmassa. Tuen tarvetta ja toteutumista arvioidaan säännöllisesti ja se tarkistetaan vähintään kerran vuodessa, tuen tarpeen muuttuessa sekä lapsen aloittaessa esiopetuksen (tulevan eskarilaisen vasun kevätarvio viim. vkolla 15)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan toiminnan tavoitteiden saavuttaminen ja tavoitteita muutetaan lapsen muuttunutta tuen tarvetta vastaavaksi. Suunnitelmasta tulee ilmetä, jos tuen tarve ja toimenpiteet ovat päättyneet. Varhaiskasvatuksen esiopetukseen osallistuvan lapsen kasvun ja oppimisen tuesta määrätään esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa ja Alavuden esiopetussuunnitelmassa 2016. Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteensovittaa esiopetuksessa annettavan tuen kanssa ja se myös kirjataan lapsen esiopetussuunnitelmaan.

Ennen tehostetun tai erityisen tuen aloittamista lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan mahdollisesti aiemmin toteutetut tukitoimet ja niiden vaikutusten arviointi. Arviointi sisältää kuvauksen tukitoimista, niiden vaikuttavuuden arvioinnista ja kehittämisestä sekä perustelut siitä, millaisista tuen toimista lapsi hyötyy ja toteuttaa yksilöllisesti lapsen etua. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa ja arviointia hyödynnetään tehtäessä hallinnollista päätöstä annettavasta tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään hallinnollisen päätöksen sisällön mukaisesti.

Kun lapsi saa varhaiskasvatuksessa tukea, hänen varhaiskasvatussuunnitelmaansa tulee kirjata myös seuraavat asiat:

Pedagogiset tuen muodot

- varhaiskasvatuspäivän rakenteeseen ja päivärytmiin liittyvät ratkaisut
- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- tarvittavat erityispedagogiset menetelmät
- vuorovaikutus – ja kommunikointitavat kuten kuvien ja tukiviittomien käyttö
- käytännöt, miten lapsi pääsee osalliseksi vertaisryhmän toimintaa esim. esteettömyyden huomiointi

Rakenteelliset tuen muodot

- tuen toteuttamiseen liittyvän osaamisen ja erityspedagogisen osaamisen vahvistaminen
- henkilöstön mitoitukseen ja rakenteeseen liittyvät ratkaisut
- lapsiryhmän kokoon ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut
- tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö
- erityisryhmä tai muu tarvittava ryhmämuoto

Hoidolliset tuen muodot

- perushoittoon, hoivaan ja avustamiseen liittyvät menetelmät
- terveydenhuollolliset tarpeet, esim. lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvä avustaminen ja apuvälineet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa
- lapsen tuen toteuttamisen vastuut
- erityisasiantuntijoiden
- sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio
- mahdollisten kuljetusten järjestelyt ja vastuut

Tuen vaikuttavuuden arviointi

- tuen tarpeen, riittävyden ja toteutumisen seuranta
- tukitoimien vaikutusten arviointi, arvioinnin perusteella tehtävät johtopäätökset ja toimenpiteet sekä arviointiajankohdat.

Lisäksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan mahdolliset sosiaali- ja terveysterveystoimet esim. lapsen saama kuntoutus kuten toimintaterapia, jos se oleellista lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisen näkökulmasta.

18.6. Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista

Varhaiskasvatus johtaja tekee hallintopäätökset tehostetun ja erityisen tuen antamisesta sekä tukipalveluista. Päätös perustuu tuen tarpeen arviointiin, joka on kirjattu lapsen vasuun. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja valmistelee hakemuksen päätöstä varten yhteistyössä huoltajien, päiväkodinjohtajan, henkilöstön ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden kanssa.

Huoltajaa tulee kuulla asiassa joko vasun arvioinnin yhteydessä tai erikseen ja se kirjataan vasuun sekä hakemukseen.

Päätös on aina perusteltava ja se on voimassa toistaiseksi. Päätöksessä mainitaan tuen muoto, varhaiskasvatuksen toimipaikka ja tukipalvelut. Jos lapselle ei tehdä tehostetun tai erityisen tuen päätöstä, mutta lapsi tarvitsee yleisessä tuessa tukipalveluja, tulee siitä tehdä erillinen hallintopäätös.

Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli lapsen tuen tarve muuttuu esim. varhaiskasvatussuunnitelman tarkistamisen tai muun arvioinnin yhteydessä. Päätöksessä mainitaan tuen muoto, varhaiskasvatuksen toimipaikka, tukipalvelut. Jos lapselle ei tehdä tehostetun tai erityisen tuen päätöstä, mutta lapsi tarvitsee tukipalveluja, tulee siitä tehdä erillinen hallintopäätös.

LAPSEN TUEN HALLINTOPÄÄTÖKSEN VALMISTELU

LAPSEN TUEN TARPEEN ARVIOINTI

- Ryhmän henkilöstö: lapsen tuen tarpeen havainnointi ja dokumentointi sekä pedagogisen toiminnan ja käytäntöjen tarkastelu ja niiden tarpeen ja vaikuttavuuden arviointi käyttäen yleisen tuen tsekkauslistaa laadukkaasta varhaiskasvatuksesta
- voi osallistua huoltajat, ryhmän veo, pkj ja muut mahdolliset asiantuntijat
- vo/pph kirjaa tuen arvioinnin lapsen vasuun ->

1. LISÄTÄÄN TUKEA

2. TUEN TARVE MUUTTUU TAI POISTUU

ERITYINEN
TEHOSTETTU
TUKIPALVELU

2. HAKEMUS PÄÄTÖSTÄ VARTEN : vo ja veo yhteistyö

- hakemus löytyy.... (tämä tarkentuu vielä)
- huoltajan ja lapsen kuuleminen kirjataan vasuun / vo
- lapsen vasu on hakemuksen liitteenä
- huoltajat hyväksyvät hakemuksen allekirjoituksellaan

KUMOTAAN AIELMI PÄÄTÖS

PEDAGOGIIKAN JA TUKIMUOTOJEN SEURANTA, ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

3. TUEN TYÖRYHMÄ (veo kutsuu koolle)

hakemuksen käsittely ja vastuut

- rakenteelliset tuen muodot
- pedagogiset tuen muodot
- hoidolliset tuen muodot
- tukipalvelut

4. VAKAJOHTAJAN hallintopäätös

- lähetetään huoltajalle/valitusoikeus
- perusteltava ja voimassa toistaiseksi
- toimeenpano pkj
- veon konsultaatio tiimi/pph

19. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Arvioinnin pohjana on varhaiskasvatuksen pedagoginen laatu ja sen pohjalla vaikuttavat arvot. Arviointi on osa suunnittelua ja se on jatkuvaa. Arviointi on luonteva toiminnan suunnittelun lähtökohta. Arviointia tapahtuu monella tasolla: arviointiin osallistuvat lapset, huoltajat, varhaiskasvatuksen henkilökunta, esimiehet, monialainen yhteistyöverkosto, varhaiskasvatuksen johto sekä päättäjät. Arviointi on sekä laadullista että määrällistä. Arviointi tuottaa tietoa, joka ohjaa varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa ja sen suunnittelua.

Arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatusta arvioidaan säännöllisesti kansallisella tasolla mm. Karvin (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus) ja Opetushallituksen toimesta. Kunnassa varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää arvioinnin menettelytavoista ja tuottaa ajantasaisen tiedon henkilöstölle ja huoltajille. Yksikötasolla arvioidaan pedagogista toimintaa ja laatua sekä yksilötasolla lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista.

Henkilöstö arvioi toimintaansa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti itsearviointina tiimikirjaan kuuluvien ohjeiden ja lomakkeiden avulla. Arvioinnin kohteena on muun muassa vuorovaikutus lasten kanssa, ryhmässä vallitseva ilmapiiri, pedagogiset työtavat, toiminnan sisältö tai oppimisympäristöt sekä lapsen tuen toteutuminen.

Yksilötasolla lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidaan yhdessä lapsen, huoltajan sekä henkilöstön kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointi on osa lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin tukea. Lapsen tuen arviointi sisältyy lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Lapset arvioivat varhaiskasvatuksen toimintaa iän ja kehitystason mukaisesti esimerkiksi lasten kouksissa tai käyttämällä hymynaama-kyselyjä sekä lasta havainnoimalla kasvattajan hyväksi katsomalla tavalla. Huoltajat antavat palautetta lapsensa varhaiskasvatuksesta päivittäin sekä säännöllisesti heille tehdyillä asiakastyytyväisyyskyselyillä.

alavus.fi

